

Stockholm den 27 september 2016

Svea hovrätt
Avdelning 1
Box 2290
103 17 Stockholm

**Mål nr T 6401-16, Mälardalens högskola ./. Connie
Askenbäck, angående fordran**

Hovrätten har förelagt Connie Askenbäck att yttra sig över Mälardalens högskolas (MDH) överklagande av Västmanlands tingsrätts dom den 14 juni 2016. Med anledning av detta får hon anföra följande.

1. **CONNIE ASKENBÄCKS INSTÄLLNING I HOVRÄTTEN**
 - 1.1 Connie Askenbäck motsätter sig att tingsrättens dom ändras. Tingsrätten har kommit till ett riktig slut.
 - 1.2 Connie Askenbäck motsätter sig MDH:s yrkande om ersättning för rättegångskostnader i tingsrätten. Det yrkade beloppet kan inte vitsordas som skäligt i och för sig.
 - 1.3 Connie Askenbäck yrkar ersättning för sina rättegångskostnader i hovrätten med ett belopp som kommer att anges senare.
 - 1.4 Connie Askenbäck åberopar samma omständigheter i hovrätten som hon åberopade i tingsrätten (se rubriken Grunder i tingsrättens dom på 4 f.).

2. HOVRÄTTEN BÖR FASTSTÄLLA TINGSRÄTTENS DOM EFTERSOM ATT TINGSRÄTTEN HAR KOMMIT TILL ETT RIKTIGT SLUT

- 2.1 Frågan i det här målet är om Connie Askenbäck med stöd av allmänna kontraktsrättsliga principer har rätt att återfå de studieavgifter som hon har erlagt till MDH på grund av att den utbildning som MDH har tillhandahållit henne och som hon har betalat för har varit av bristande kvalitet.
- 2.2 Den frågan ska bedömas mot bakgrund av att det inte finns några lagfästa civilrättsliga bestämmelser som reglerar förhållandet mellan en avgiftsbetalande student och en högskola. I samband med att reglerna om avgiftsskyldighet för utländska studenter infördes uttalades i stället att ”frågan om betalning av studieavgift skulle kunna innebära att studenter får rättigheter liknande dem i ett civilrättsligt avtal tills vidare får lösas i rättstillämpningen” (se prop. 2009/10:65 s. 20).
- 2.3 Bakgrunden till tvisten mellan Connie Askenbäck och MDH är ostridig och framgår av tingsrättens dom (se rubriken Bakgrund på s. 2 f.). En omständighet av väsentlig betydelse i målet är att Universitetskanslersämbetet (UKÄ) i beslut den 6 september 2013, det vill säga i samband med att Connie Askenbäck skulle påbörja sin femte termin, efter en utvärdering gav utbildningen det samlade omdömet ”bristande kvalitet” eftersom att den inte uppfyllde de grundläggande kvalitetskrav som följer av högskolelagen och högskoleförordningen. Fyra av fem examensmål hade inte uppnåtts och UKÄ ifrågasatte om MDH i fortsättningen skulle ha tillstånd att utfärda examen för huvudområdet matematik.

2.4 Som framgår av tingsrättens dom aktualiserar målet i huvudsak följande fyra rättsfrågor:

- a) Har Connie Askenbäck och MDH träffat ett avtal?
- b) Vad har Connie Askenbäck och MDH avtalat?
- c) Har MDH brutit mot avtalet?
- d) Vad blir följden av MDH:s avtalsbrott?

2.5 Tingsrätten har besvarat dessa frågor på följande sätt. I samband med att Connie Askenbäck antogs till den aktuella utbildningen har det uppkommit ett ömsesidigt förpliktande avtal mellan henne och MDH. Avtalet innebar att Connie Askenbäck mot att betala föreskrivna studieavgifter skulle få möjlighet att erhålla en kandidatexamen i matematik och att utbildningen i vart fall skulle uppfylla de grundläggande kvalitetskrav som följer av högskolelagen och högskoleförordningen. MDH har brutit mot avtalet eftersom att utbildningen inte har uppfyllt dessa kvalitetskrav. Till följd av MDH:s avtalsbrott har Connie Askenbäck rätt att återfå de studieavgifter som hon har erlagt.

2.6 Connie Askenbäck anser att tingsrätten har gjort en korrekt bedömning av de frågor som målet aktualiserar och att tingsrätten har kommit till ett riktigt slut. Hovrätten bör därför fastställa tingsrättens dom.

3. BEMÖTANDE AV VAD MDH HAR ANFÖRT I SITT ÖVERKLAGANDE

3.1 Inledning

3.1.1 MDH har till grund för sitt överklagande i allt väsentligt vidhållit den inställning till Connie Askenbäcks talan som högskolan angav i tingsrätten. Connie Askenbäck bemöter i det följande det som MDH har anfört i sitt överklagande.

3.2 Parternas rättsförhållande är att bedöma som ett ömsesidigt förpliktande avtal

3.2.1 MDH vidhåller i sitt överklagande att förhållandet mellan en betalande student och en högskola är offentlighetsrättsligt och att det inte finns något behov av att tillämpa allmänna kontraktsrättsliga principer för att säkerställa ett fullgott rättsskydd för betalande studenter. MDH anser att samtliga studenter redan är tillförsäkrade en utbildning av god kvalitet genom UKÄ:s tillsyn och kvalitetsgranskningar. MDH anför vidare att det ”inte varit regeringens mening att domstolar ska värdera utbildningars innehåll och kvalitet”.

3.2.2 Det kan för det första konstateras att regeringen i den proposition som låg till grund för bestämmelserna om avgiftsskyldighet för utländska studenter uttryckligen överlämnade till rättstillämpningen att med beaktande av Högsta domstolens uttalanden i de så kallade barnomsorgsfallen – NJA 1998 s. 656 (I) samt NJA 2008 s. 642 – bedöma om betalning av studieavgift skulle kunna innebära att studenterna får rättigheter liknande dem i ett civilrättsligt avtal (se prop. 2009/10:65 s. 20).

- 3.2.3 Det kan för det andra konstateras att det inte finns någon motsättning mellan UKÄ:s tillsynsansvar och att tillämpa allmänna kontraktsrättsliga principer. Redan i det första barnomsorgsfallet – NJA 1998 s. 656 (I) – framfördes den invändningen att den offentlighetsrättsliga tillsynen var tillräcklig för att säkerställa kvalitetsnivån inom den kommunala barnomsorgen. Högsta domstolen godtog inte den invändningen och ansåg inte heller att den offentliga tillsynen utgjorde något hinder mot att tillämpa allmänna kontraktsrättsliga principer.
- 3.2.4 Det kan för det tredje konstateras att den offentlighetsrättsliga tillsynen och de civilrättsliga rättsföljderna har delvis olika syften och att de kompletterar varandra. Den offentlighetsrättsliga tillsynen är i huvudsak framåtsyftande och preventiv. Om UKÄ bedömer att en högskoleutbildning inte uppfyller de grundläggande kvalitetskraven ska UKÄ förelägga lärosätet att inom viss tid avhjälpa bristerna vid äventyr att lärosätets tillstånd att utfärda examen annars kan återkallas (1 kap. 14 § högskolelagen, 1992:1434). Men för att garantera ett fullgott rättskydd åt den student som redan har betalat för och genomgått en utbildning som varit av bristande kvalitet krävs även ett bakåtsyftande och reparativt civilrättsligt rättsmedel.
- 3.2.5 Avslutningsvis kan konstateras att tingsrätten på ett korrekt sätt har följt de principer som Högsta domstolen tillämpade i de nämnda avgörandena om barnomsorg. Även dessa avgöranden rörde fall där det allmänna hade uppburit vederlag för sina tjänster. Att det var fråga om ömsesidigt förpliktande avtal synes ha varit det avgörande skälet för att tillämpa allmänna kontraktsrättsliga principer. Tillhandahållande av utbildning är att betrakta som en tjänst (jfr Bertil Bengtsson, Offentliga tjänster i civilrättslig perspektiv s. 113 ff.). Eftersom att Connie Askenbäck har varit skyldig att betala ett

vederlag för att komma i åtnjutande av denna tjänst bör rättsförhållandet mellan henne och MDH på motsvarande sätt bedömas som ett ömsesidigt förpliktande avtal.

3.2.6 I det senare barnomsorgsfallet, NJA 2008 s. 642, hade den så kallade maxtaxan medfört att kopplingen mellan erlagd betalning för tjänsten blivit svagare än tidigare. Maxtaxan innebar att föräldrarna endast betalade cirka 15 procent av kommunens kostnader för omsorgen. Trots att förändringarna i regelsystemet i viss mån hade ökat det offentlighetsrättsliga inslaget ansåg Högsta domstolen att rättsförhållandet mellan betalande förälder och kommunen var att bedöma som ett ömsesidigt förpliktande avtal. När det gäller högskoleutbildning ska studieavgiften bestämmas så att full kostnadstäckning uppnås (se 6 § förordningen, 2010:543, om anmälningsavgift och studieavgift vid universitet och högskolor). Det innebär att det finns en direkt koppling mellan studieavgiften och värdet av den tillhandahållna tjänsten. Vidare är kommunerna, till skillnad från högskolorna, skyldiga att erbjuda den aktuella tjänsten (se 8 kap. 3 § skollagen, 2010:800). Som tingsrätten har anfört kan det således på goda grunder hävdas att högskoleutbildning har en högre grad av privaträttslig karaktär än kommunal barnomsorg.

3.3 **Avtalet innebar att MDH mot vederlag har åtagit sig att tillhandahålla utbildning som uppfyller de grundläggande kvalitetskrav som följer av högskolelagen och högskoleförordningen**

3.3.1 MDH har i sitt överklagande inte uttryckligen berört frågan om vad som får anses vara avtalat i fråga om utbildningens beskaffenhet

om även hovrätten finner att rättsförhållandet mellan parterna är att bedöma som ett ömsesidigt förpliktande avtal.

3.3.2 Tingsrätten har i sin dom bedömt att avtalet mellan Connie Askenbäck och MDH har inneburit att hon mot att betala föreskrivna avgifter skulle få möjlighet att ta en kandidatexamen inom programmet Analytical Finance med den kvalitet som följer av högskolelagen och högskoleförordningen.

3.3.3 Tingsrätten har gjort en korrekt bedömning i detta avseende. Det saknas skäl för en bedömning som innebär att MDH får anses ha åtagit sig att tillhandahålla en utbildning som inte uppfyller de grundläggande kvalitetskrav som följer av högskolelagen och högskoleförordningen.

3.4 **MDH har brutit mot avtalet**

3.4.1 En väsentlig omständighet i det här målet är att UKÄ i beslut den 6 september 2013 har gett den aktuella utbildningen det samlade omdömet ”bristande kvalitet” eftersom att den inte uppfyllde de grundläggande kvalitetskrav som följer av högskolelagen och högskoleförordningen. Fyra av fem examensmål hade inte uppnåtts och UKÄ ifrågasatte om MDH i fortsättningen skulle ha tillstånd att utfärda examen för huvudområdet matematik.

3.4.2 MDH har i hovrätten vidhållit sin inställning som innebär att högskolan *förnekar* att UKÄ:s utvärdering omfattar kandidatprogrammet Analytical Finance. Enligt MDH:s överklagande framgår det av såväl den skriftliga bevisningen som av förhören med [REDACTED] och [REDACTED] från UKÄ att utvärderingen inte omfattade den aktuella utbildningen. Till stöd för sitt påstående har MDH hänvisat till ett

interpellationssvar till riksdagen från ministern för högre utbildning och forskning, Helene Hellmark Knutsson, som MDH inte anser att tingsrätten har beaktat.

- 3.4.3 MDH:s påståenden i det här avseendet är vilseledande. Det framgår av utredningen i målet att UKÄ:s utvärdering omfattade den aktuella utbildningen, vilket också tingsrätten har funnit. [REDACTED] [REDACTED] enhetschef vid UKÄ, uttalar således följande i sitt skriftliga sakkunnigyttrande daterat den 11 december 2015 (bilaga till tingsrättens aktbilaga 38).

”Den kandidatutbildning i matematik som studenten Connie Dickinson [numera Askenbäck] var registrerad på utvärderades inom ramen för utvärderingen av utbildningar inom matematik och matematisk statistik. UKÄ beslutade den 6 september 2013 att ge det samlade omdömet bristande kvalitet för utbildning som leder till kandidatexamen med huvudområdet matematik vid Mälardalens högskola. Den berörda kandidatutbildningen vid Mälardalens högskola brast i fyra av de fem examensmålen som ingick i utvärderingen.”

- 3.4.4 [REDACTED] bekräftade dessa uppgifter i sitt förhör vid huvudförhandlingen i tingsrätten. Även [REDACTED] utredare vid UKÄ och projektledare för den aktuella utvärderingen, bekräftade i sitt förhör att UKÄ:s granskning omfattade kandidatprogrammet Analytical Finance och att det samlade omdömet ”bristande kvalitet” är ett relevant mått på den utbildningens kvalitet under den tid som Connie Askenbäck läste den.

- 3.4.5 Att MDH mot den här bakgrunden fortsätter att förneka att UKÄ:s granskning omfattade den aktuella utbildning framstår som

svårbegripligt. MDH:s inställning får i stället förstås som att MDH har synpunkter på den metod som UKÄ tillämpade under åren 2011–2014 för att utvärdera högskoleutbildningars kvalitet.

- 3.4.6 Under den tiden tillämpade UKÄ en utvärderingsmetod som tog sikte på högskoleutbildningars resultat. Med resultat avses hur väl den granskade utbildningen uppfyller kraven i högskolelagen och examensmålen i högskoleförordningen (se till exempel Högskoleverkets system för kvalitetsutvärdering 2011–2014, bilaga 3 till tingsrättens aktbilaga 49). Det var regeringen som hade gett dåvarande Högskoleverket i uppdrag att ta fram en metod som skulle fokusera på utbildningarnas resultat i stället för utbildningarnas ”förutsättningar och processer” för att på så sätt respektera högskolornas autonomi (se till exempel regeringens beslut den 8 juli 2010, bilaga 2 till tingsrättens aktbilaga 24).
- 3.4.7 MDH har emellertid inte lagt fram någon utredning eller åberopat någon omständighet som ger anledning att ifrågasätta vare sig den tillämpade utvärderingsmetoden eller de slutsatser som UKÄ kom till i sitt beslut den 6 september 2013. Som tingsrätten anfört finns det således inte skäl att ifrågasätta UKÄ:s bedömning av den aktuella utbildningens kvalitet.
- 3.4.8 Den bevisning som MDH har åberopat i den här delen består dels av ett interpellationssvar till riksdagen från ministern för högre utbildning och forskning, dels en intervju från MDH:s hemsida med som numera är universitetslektor vid MDH (bilaga till MDH:s yttrande den 1 november 2015, som saknar aktbilagering i tingsrättens akt). I den mån hovrätten tillåter att dessa handlingar åberopas som bevisning bör även hovrätten lämna dem utan avseende.

3.4.9 Sammanfattningsvis kan konstateras att den utbildning som MDH har tillhandahållit inte har uppfyllt de kvalitetskrav som får anses vara utfästa. MDH har således gjort sig skyldigt till avtalsbrott.

3.5 **MDH är skyldigt att återbetala studieavgifterna**

3.5.1 MDH har i den här delen gjort gällande att tingsrätten inte har tagit hänsyn till rätten och möjligheten för MDH att avhjälpa bristerna i utbildningen. Enligt MDH har de brister som UKÄ påtalade i sitt beslut den 6 september 2013 ”per omgående” avhjälpats av MDH. MDH hänvisar i det avseendet till att UKÄ i ett beslut den 25 februari 2015 bedömde att MDH hade avhjälpit bristerna och att utbildningen därför var av godtagbar kvalitet.

3.5.2 Det stämmer inte att MDH ”per omgående” avhjälpde bristerna i utbildningen. MDH:s åtgärdsplan kom in till UKÄ i september 2014 (se tingsrättens aktbilaga 18). Som framgår av åtgärdsplanen samt av förhöret med [REDACTED] dröjde MDH med att avhjälpa många av de brister som hade framkommit. UKÄ fick därför i september 2014 förelägga MDH att komma in med kompletterande åtgärder. Det var först den 25 februari 2015 som UKÄ hade fått ett tillräckligt underlag av MDH för att kunna göra bedömningen att bristerna i utbildningen var avhjälpna och att utbildningen var av godtagbar kvalitet.

3.5.3 Det är under alla förhållanden svårt att se på vilket sätt MDH menar att högskolan i efterhand hade kunnat avhjälpa de brister som förelagat i utbildningen under den tid som Connie Askenbäck läste den. De åtgärder som MDH vidtog för att komma till rätta med de brister som UKÄ påtalat genomfördes i allt väsentligt i tiden efter det att Connie Askenbäck hade avslutat utbildningen.

- 3.5.4 MDH har vidare anfört att tingsrätten felaktigt har utgått från att MDH drivs som en stiftelse och att UKÄ:s beslut den 6 september 2013 därmed inneburit en risk för att Connie Askenbäck inte skulle kunnat få en examen även om hon hade fullföljt alla kurser som ingick i utbildningsprogrammet.
- 3.5.5 Connie Askenbäck har inte påstått att MDH drivs som en stiftelse. Det stämmer att MDH har staten som huvudman. Hon har inte heller grundat sitt krav på återbetalning av studieavgifterna med hänvisning till att UKÄ:s beslut hade kunnat leda till att MDH:s rätt att utfärda examen återkallades. Connie Askenbäck grundar sitt krav på återbetalning på den omständigheten att den utbildning som hon har betalat för har varit av bristande kvalitet. Hon delar tingsrättens bedömning att felet i utbildningen varit så väsentligt att den praktiskt taget saknar värde för henne.

4. CONNIE ASKENBÄCKS BEVISUPPGIFT I HOVRÄTTEN

- 4.1 Connie Askenbäck åberopar samma bevisning i hovrätten som hon åberopade i tingsrätten.
- 4.2 Som **muntlig bevisning** åberopar hon följande.
- 4.2.1 Partsförhör under sanningsförsäkran med **Connie Askenbäck** (uppspelning av tingsrättens ljud- och bildfil; 13 minuter). Connie Askenbäck ska höras om utbildningen och dess kvalitet till styrkande av att utbildningen har avvikit från vad hon har haft rätt att kräva eller med fog har kunnat förutsätta, samt att hon inte hade påbörjat utbildningen och betalat studieavgifterna om hon hade känt till att utbildningen var av bristande kvalitet.
- 4.2.2 Vittnesförhör med , utredare vid UKÄ (uppspelning av tingsrättens ljud- och bildfil; 32 minuter).

██████████ ska höras om UKÄ:s kvalitetsutvärderingar i allmänhet samt om den aktuella utvärderingen vid MDH. Förhöret åberopas till styrkande av att UKÄ:s kvalitetsutvärderingar syftar till att göra en samlad och objektiv bedömning av om en granskad utbildning uppfyller kvalitetskraven i högskolelagen och högskoleförordningen; att UKÄ:s bedömningar inte handlar om att utvärdera förhållandena vid en viss tidpunkt; att utvärderingarna inte grundas endast på examensarbeten utan även på andra faktorer; att granskningarna avser utbildningarna i dess helhet och inte endast högskolans rätt att utfärda examen; att UKÄ:s bedömningar i sitt beslut den 6 september 2013 omfattar utbildningen Analytical Finance; samt att utbildningens kvalitet har avvikit från vad Connie Askenbäck har haft rätt att kräva eller med fog kunnat förutsätta.

- 4.3 Som **skriftlig bevisning** åberopar Connie Askenbäck följande.
 - 4.3.1 Programblad på engelska om Analytical Finance vid MDH (tingsrättens aktbilaga 16), till styrkande av vilken information som MDH har lämnat om utbildningen.
 - 4.3.2 Utbildningsplan på engelska för Analytical Finance vid MDH (bilaga till tingsrättens aktbilaga 64), till styrkande av vilken information som MDH har lämnat om utbildningen.
 - 4.3.3 Information på engelska om Analytical Finance från MDH:s hemsida inför höstterminen 2011 (bilaga till tingsrättens aktbilaga 64), till styrkande av vilken information som MDH har lämnat om utbildningen.
 - 4.3.4 Namninsamling daterad den 6 februari 2013 (tingsrättens aktbilaga 7), till styrkande av att fler studenter än Connie Askenbäck har varit missnöjda med utbildningen och framfört klagomål till MDH.

- 4.3.5 E-postmeddelande från [REDACTED] till bland andra Connie Askenbäck den 28 februari 2013 (bilaga 4 till tingsrättens aktbilaga 24), till styrkande av att fler studenter än Connie Askenbäck har varit missnöjda med utbildningen och framfört klagomål till MDH.
- 4.3.6 E-postmeddelande från [REDACTED] till bland andra Connie Askenbäck den 11 september 2013 (bilaga 8 till tingsrättens aktbilaga 24), till styrkande av att UKÄ:s kvalitetsutvärdering omfattade utbildningen Analytical Finance.
- 4.3.7 MDH:s självvärdering (bilaga 1 till tingsrättens aktbilaga 49), till styrkande av att UKÄ:s kvalitetsutvärdering omfattade utbildningen Analytical Finance.
- 4.3.8 UKÄ:s beslut den 6 september 2013 (bilaga 2 till tingsrättens aktbilaga 49), till styrkande av att utbildningen har avvikit från vad Connie Askenbäck har haft rätt att kräva eller med fog kunnat förutsätta.
- 4.3.9 Bedömargruppens yttrande den 21 augusti 2013 (bilaga 2 till tingsrättens aktbilaga 49), till styrkande av att utbildningen har avvikit från vad Connie Askenbäck har haft rätt att kräva eller med fog kunnat förutsätta.
- 4.3.10 MDH:s uppföljning/åtgärdsplan avseende UKÄ:s beslut (tingsrättens aktbilaga 18), till styrkande av att UKÄ:s kvalitetsutvärdering omfattade utbildningen Analytical Finance samt att utbildningen har avvikit från vad Connie Askenbäck haft rätt att kräva eller med fog kunnat förutsätta.
- 4.3.11 Rapport 2012:15 R, Höskoleverkets system för kvalitetsutvärdering, 2011–2014 (bilaga 3 till tingsrättens aktbilaga 49), till styrkande av att UKÄ:s kvalitetsutvärderingar syftar till att

göra en samlad och objektiv bedömning av om en granskad utbildning uppfyller kvalitetskraven i högskolelagen och högskoleförordningen; att UKÄ:s bedömningar inte handlar om att utvärdera förhållandena vid en viss tidpunkt; att utvärderingarna inte grundas endast på examensarbeten utan även på andra faktorer; samt att granskningarna avser utbildningarna i dess helhet och inte endast högskolans rätt att utfärda examen.

5. MÅLETS FORTSATTA HANDLÄGGNING

- 5.1 Connie Askenbäck hemställer att hovrätten sätter ut målet till huvudförhandling.

Som ovan,

Clarence Crafoord

Fredrik Bergman